

Bolaning maktabda o'qishga jismoniy tayyorgarligi.

Bolani maktabda o'qishga jismoniy tayyorgarligi o'qishning muvaffaqiyatli bo'lishida katta ahamiyatga egadir. Maktabga o'qishga kirish munosabati bilan bola turmush tarzining qayta qurilishi, kun tartibini o'zgarishi, jiddiy o'quv mehnati, darslarning davomiyligi undan sezilarli jismoniy zo'r berishni talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda samarali hamkorlikni kamaytiradigan omillar tarbiyaviy ta'sir sub'ektlarining tarqoqligi ta'lim muassasasi faoliyatining tizimsizligida o'z aksini topadi. Shuningdek, ijtimoiy sheriklikning tashkiliy-pedagogik shartlarini tahlil qilganda, turli ijtimoiy institutlarning harakatlarini birlashtirish zarur. Bu jarayon ilmiy-uslubiy yordam ko'rsatuvchi ijtimoiy sheriklar sifatida uzluksiz o'zaro hamkorlik qilish imkoniyatlarini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. L.R.Mirjalolova Tanlov fani moduli T.: Iste'dod, 2018. – 223 b
2. Ksendzova, GF Maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda psixologik-pedagogik yordam / GF Ksendzova // Yakutsk IPKRO nashriyoti, 2006 yil - S 146-148
3. M.Usmonova . O'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyalar Ta'lim texnologiyalari. 2016 yil. 4-son.
4. M.Usmonova. Pedagogik jarayon loyixasi – mashg'ulotlar samaradorligini ta'minlash vositasi sifatida Boshlang'ich ta'lim va jismoniy madaniyat yo'nalishida sifat va samaradorlikni oshirish: muammo va yechimlar Xalqaro ilmiy konferentsiya. Toshkent. 25 may, 2017 yil
5. Norquziyeva, M. (2020). The role of educational technology in shaping the professional stability of students. Arxiv Nauchnykh Publikatsiy JSPI.
6. Xasanova, g.i.q. (2021).bolaga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishda tarbiyachining kasbiy kompetentsiyasining ahamiyati. Academic research in educational, 2(9), 1051-1056.

TALABALARNING KASBIY VA SHAXSIY RIVOJLANISHI VA UNI O'RGANISH

Dilfuza Uchkunovna Raxmanova

raxmanovadilfuza2@gmail.com

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti

Psixologiya (faoliyat turlari bo'yicha)

ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabalari:

Turg'unova Sarvinoz Anvarjon qizi,

Xaybullayeva Maftuna Kuanishbayevna,
Turg'unpo'latova Mushtariy Baxrom qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishi va uni o'rganish haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Intellect, aql-zakovat, K. D. Ushinskiy, diqqat, qat'iyat, talaba, universitet, kognitiv, hissiy, rivojlanish.

KIRISH. Universitetda o'qish o'rta maktabdagi ta'lim faoliyatining tabiiy davomidir. Maktab davridan keyin aql-zakovatning rivojlanishi, ayniqsa, o'quvchi yoshida yaqqol namoyon bo'ladi, bu inson hayotining boshqa bosqichi kabi, o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu juda individual va o'zgaruvchan intellektning eng murakkab tuzilishi davri. Aksariyat tadqiqotchilar ushbu yoshda inson rivojlanishi jarayonini funktsiyalarni barqarorlashtirmasdan, funktsional samaradorlik va mahsuldorlikning uzluksiz o'sishi, progressiv harakat dinamikasi sifatida tavsiflaydi. Shubhasiz, talabalik davrida inson rivojlanishi uchun eng katta imkoniyatlar mavjud; o'rganish uchun qulay bo'lgan sezgir davrlar bilan bog'liq. Rivojlanishning ushbu davrining murakkab tuzilmasida bir funktsiyaning o'sish momentlari (cho'qqi yoki optima) nafaqat barqarorlashuv momentlari, balki boshqa funktsiyalarda ham pasayish momentlari bilan birlashtiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

K. D. Ushinskiy 16 yoshdan 22—23 yoshgacha bo'lgan davrni hal qiluvchi davr deb hisoblab, aynan shu yoshda insonning fikrlash tarzi va xarakteridagi yo'nalish belgilanishini ta'kidladi. Talabalar va qadriyat yo'nalishlari tizimini o'rganishga katta hissa qo'shgan B. G. Ananyevning fikricha, bu yosh, bir tomondan, kasbiy tayyorgarlik bilan bog'liq holda, maxsus qobiliyatlarning intensiv shakllanishi bilan tavsiflanadi, ikkinchi tomondan, u xarakter va intellekt shakllanishining markaziy davri sifatida ajralib turadi.

Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda intellektual sifatlar boshqa shaxsiy fazilatlar bilan chambarchas bog'liq holda ko'rib chiqiladi. ayniqsa irodali va hissiy, chunki haqiqiy fikrlash jarayoni insonning butun ruhiy holati bilan bog'liq. Shunday qilib, N.V.Bordovskaya va A.A.Reanlarning fikricha, oliy o'quv yurtida o'qish davri kamolot davriga to'g'ri keladi va shaxsiy xususiyatlarning shakllanishi bilan tavsiflanadi. Diqqat, qat'iyat kabi fazilatlar sezilarli darajada o'zgaradi, axloqiy muammolarga va hayotning mazmuniga qiziqish kuchayadi, mustaqillik, tashabbuskorlik va o'zini tuta bilish qobiliyati rivojlanadi, xatti-harakatlarning ijtimoiy-axloqiy motivlari ortadi.

18 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan davr eng nozik davrlardan biri bo'lib, u ijtimoiy va kasbiy tajribani eng yuqori darajada qabul qilish, xotira, e'tibor va fikrlashni oshirish bilan tavsiflanadi. Bu yosh muvaffaqiyatli mutaxassisning fazilatlarini rivojlantirish uchun eng qulaydir. Shu bilan birga, har qanday faoliyat

turining bilim, ko'nikma va malakalarini o'zlashtirish tezligi va qulayligi, shuningdek, uning muvaffaqiyati kognitiv va shaxsiy qobiliyatlarning rivojlanishiga bog'liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yigirmanchi asrning ikkinchi yarmida mahalliy va xorijiy psixologiya va pedagogikaning alohida e'tibor mavzusi kasbiy tayyorgarlik va ta'lim jarayonida shaxs rivojlanishini o'rganish edi. Bu jarayonda oliy ta'lim muassasasida o'qish davri muhim o'rin tutadi. Bu muammoni o'rganishga turlicha yondashuvlar olimlar B. G. Ananyev, A. A. Bodalev, I. D. Bex, R. S. Gurevich, A. I. Klimov, E. E. Kovalenko, V. A. Kudina, I. A. Zyazyuna, N. G. Nichkalo, V. G. D. asarlarida keng yoritilgan. Kremen, T. I. Sushchenko, O. A. Ignatyuk, G. V. Popova, S. A. Sysoeva, M. I. Lazarev, V. I. Lozova, A. S. Ponomarev, A. G. Romanovskiy va boshqa mualliflar. Ularning ishlari talabalarning kasbiy rivojlanishining quyidagi yo'nalishlarini taqdim etadi:

- hayotiy pozitsiyani ishlab chiqish va hayot rejalarini aniqlashtirish;
- kasbiy yo'nalish va zarur qobiliyatlarni rivojlantirish;
- ruhiy jarayonlar va holatlarni boshqarish;
- kasbiy faoliyatga psixologik tayyorgarlikni shakllantirish;
- mustaqillik va mas'uliyat darajasini oshirish;
- kasbiy faoliyatda intilishlar darajasini oshirish;
- tashabbus va ijodkorlikni oshirish;
- axloqiy, estetik va ma'naviy rivojlanish;
- o'z-o'zini tarbiyalash va muvaffaqiyatli faoliyat uchun zarur bo'lgan fazilatlarni shakllantirish.

Talabaning universitetda ta'lim olish jarayonida asosiy faoliyat turlaridan biri bilim olishning asosiy usuli bo'lgan ta'lim va kasbiy faoliyatdir. Uning texnik maktab o'quvchisi yoki kasb-hunar maktabi o'quvchisining o'quv va kasbiy faoliyatidan farqi, A.K. Dusavitskiyning fikriga ko'ra, u yoki bu voqelik sohasini tashkil etuvchi nazariy tushunchalar, fan qonunlari tizimiga asoslanadi. Bu erda nazariya amaliyotdan oldin bo'ladi, uni tushuntiradi va uni o'zgartirish yo'llarini ochadi. Shu bilan birga, u inson rivojlanishining zaruriy sharti bo'lib, hayotiy tajriba orttirilganda, atrofdagi voqelik va undagi shaxsning o'rni o'rganilganda, bilimlar o'zlashtirilsa, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi, aqliy jarayonlar rivojlanadi. shaxsning intellektual, hissiy va irodaviy fazilatlari, uning qobiliyatlari va xarakteri shakllanadi .

TAHLIL VA NATIJALAR

Ma'lumki, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ta'limning ta'siri juda katta. Biroq, agar uni amalga oshirish uchun maxsus pedagogik yordam bo'lmasa, ushbu potentsial foydalanilmay qolishi mumkin. Shuning uchun bugungi kunda pedagogik amaliyot bu ta'sirni faollashtirishning asosi sifatida zamonaviy ta'lim konsepsiyasini talab qiladi. Yangi pedagogik tafakkur doirasida yetakchi olimlarning g'oyalari va tajribasini idrok etish zarur.

Universitetda talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi bevosita ularning kasbiy faoliyatida topadigan ma'no va qadriyatlarga bog'liq. Kasb, qoida tariqasida, insonning jismoniy va ma'naviy kuchlarini qo'llashning cheklangan (mehnat taqsimoti tufayli) sohasi sifatida tushuniladi, bu rivojlanish va o'zini namoyon qilish imkoniyatini beradi. "Kasb" atamasi, shuningdek, maxsus bilim va ko'nikmalardan foydalanish bilan bog'liq kasbni, mutaxassislikni anglatadi.

I. D. Bexning ta'kidlashicha, insonning xohishi kasb orqali o'zini anglash uning asosiy madaniy qadriyatlaridan biridir. Binobarin, bu intilishni mustahkamlash va qo'llab-quvvatlash kasb-hunar ta'limining asosiy vazifasi bo'lishi kerak.

Olimning ta'kidlashicha, talaba o'zining qadriyat makonini shakllantirishning dastlabki bosqichida uning o'zi tanlagan kasbining maqsad va vazifalari bilan bog'liqligini ko'ra bilish, shuningdek, o'ziga xos tarzda tashkil etilgan ishlarga jalb etilishi nihoyatda muhimdir. uning semantik ko'rsatmalarini ishlab chiqish. U talabalarda kelajakdagi kasbiy faoliyati bilan tanishish va bu haqda ongli tasavvur hosil qilish kabi bloklarni o'z ichiga olgan kelajakdagi mutaxassislikka qadriyatga asoslangan munosabatni shakllantirish dasturini taklif etadi; tanlangan sohada professionalning haqiqiy qiyofasini shakllantirish; Men professional man obrazini yaratish. Shu bilan birga, uning fikriga ko'ra, doimiy ravishda hozirgi shaxsning qiyofasini kelajakdagi o'z qiyofasiga o'zgartirish kerak.

Biroq, talabalarning kasb tanlash muammosini o'rganishga bag'ishlangan ishlarda olimlar ularning ko'pchiligi to'g'ri tanlovga ishonchlari komil emasligiga e'tibor berishadi. Buni birinchi yildan beshinchi kursgacha kasbga bo'lgan qiziqishning doimiy ravishda pasayishi dalolat beradi. Bunday holatning sababi kasb tanlash motivlarining tabiatidadir: 40% dan 50% gacha talabalar boshqa imkoniyatlarning yo'qligi sababli u yoki bu kasbni tanlaydilar.

Shu nuqtai nazardan, E. F. Zeerning o'quvchilarning kasbiy yo'nalishiga qarab turlarini aniqlashga urinishi qiziqish uyg'otadi:

1-toifa - ijobiy kasbiy yo'nalishga ega bo'lgan talabalar, bu shaxsning tanlangan mutaxassislikka muvofiqligini ifodalaydi, bu uning ustun motivlari va kasbiy faoliyat mazmuni o'rtasidagi bog'liqlikni anglatadi;

II toifa - o'z kasbini tanlashga qaror qilmagan talabalar. Ular kasbga nisbatan noaniq munosabat va o'z mutaxassisligi bo'yicha kelgusida ishlash istiqbollari bilan oliy o'quv yurtida o'qishni davom ettirish o'rtasidagi murosaga kelish bilan tavsiflanadi;

III-toifa - kasbga salbiy munosabatda bo'lgan talabalar. Ularni tanlash uchun motivatsiya oliy ta'limning ijtimoiy qiymati bilan belgilanadi. Ular kasb haqida kam tasavvurga ega. Bu erda etakchi motiv faoliyatning o'ziga emas, balki u bilan bog'liq bo'lgan turli xil holatlarga bo'lgan ehtiyojni ifodalaydi.

Bundan kelib chiqadiki, talabalarning katta qismi uchun o'quv va kasbiy faoliyatning motivatsion-ehtiyoj tuzilishi deformatsiyalanadi va kasbiy qiziqishlarni

shakllantirish va rivojlantirish jarayonlari o'z-o'zidan davom etadi va ularning hayoti va kasbiy qadriyatlari bilan bog'liq emas. shaxs. Ya'ni, talabalarining ijtimoiy qadriyatlari ularni kognitiv faollik va faol hayotiy pozitsiyaga safarbar etmaydi, bu o'quvchilarning axloqiy rivojlanishida namoyon bo'ladi: ularning ko'pchiligi uchun axloqiy tanlash muammolari dolzarb emas. Bu, odatda, ularning ta'lim va kognitiv faoliyati samaradorligiga va kasbiy tayyorgarlikning umumiy darajasiga ta'sir qiladi.

Ta'lim va tarbiyaning maqsadi - bo'lajak mutaxassisning hayotda o'z o'rnini topishiga yordam berish, o'z qadr-qimmatini, maqsadini ko'rish, o'z-o'zini takomillashtirish istagini uyg'otishdir. Bunga tanlangan kasbni hissiy jihatdan qabul qilish yordam beradi, bu esa chuqur mamnuniyat keltiradi va uning hayotining mazmuni va baxtini tashkil qiladi.

Talabaning oliy o'quv yurtida yuqori malakali mutaxassis bo'lib yetishishi uning kasbga motivatsion va qadriyatli munosabat shakllangan taqdirdagina mumkin bo'ladi. Bu shaxs rivojlanishining markaziy bosqichi sifatida universitetda o'qish davrining muhim vazifasidir. B. G. Ananyev talabalik davrida shaxsning qadriyat yo'nalishlarining butun tizimining "intensiv o'zgarishi" va kasbiy yo'nalishning qiymat-semantik tarkibiy qismlarining shakllanishiga e'tibor qaratadi.

Talabalarining kasbiy va shaxsiy rivojlanishi jarayoni, albatta, ma'naviy qadriyatlarni o'zlashtirishni o'z ichiga oladi, ular keyinchalik tushuniladi va muhim hayotiy tamoyillarga aylanadi. Ularning shakllanish darajasi shaxsning hayotiy pozitsiyasi va munosabatlarining zaruriy shartidir. Qadriyatlar asosiy hisoblanadi qaror qabul qilish va shaxsiy xatti-harakatlar. Ularning individual xatti-harakatlarni o'z-o'zini tartibga solishdagi hal qiluvchi roli haqidagi xulosa V. A. Yadov boshchiligida o'tkazilgan sotsiologik tadqiqotlar bilan tasdiqlangan.

Qadriyat-semantik shakllanishlar inson hayoti va faoliyatining, shu jumladan kasbiy faoliyatining eng muhim tartibga soluvchisi hisoblanadi. "Ob'ektlar, hodisalarning ma'nolari va ularning inson uchun ma'nosi uning xatti-harakatini belgilaydi". Bu uzoq va xilma-xil jarayon bo'lib, u kasbiy faoliyatning shaxsiy muhim ma'nolarini ongli ravishda izlashni va insonning hayot yo'lini tanlashni o'z ichiga oladi. Ular shaxsning ichki yaxlitligini ta'minlaydi, o'ziga, boshqa odamlarga, kasbga va butun dunyoga nisbatan barqaror munosabatni belgilaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kasbiy ta'lim jarayonida talabaning o'zini o'zi bilishga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytirishga alohida e'tibor qaratish lozim. O'z fazilatlari, qobiliyatlari va rivojlanish imkoniyatlarini bilish o'quv faoliyatining mazmunini to'ldirishga va semantik aloqalarni boyitishga yordam beradi. O'z-o'zini bilish orqali talaba o'z faoliyatining qiymati va semantik mazmunini yo'naltira boshlaydi. Muhim maqsad, g'oya, ma'no, ya'ni kasbiy yo'nalishning mazmunli tarkibiy qismining mavjudligi va xabardorligi talabaning kasbiy va shaxsiy rivojlanishining muhim shartidir.

Universitetda o'qiyotganda talaba o'zini o'zi bilish va tushunish, o'z-o'zini anglash, o'zini rivojlantirish va takomillashtirish uchun katta imkoniyatlarga ega. O'zini ijobiy yo'nalishda to'g'rilash unga ichki to'siqlarni engib o'tishga yordam beradi va uning shaxsiy o'sishiga, shuningdek, kelajakda jamiyatda muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga hissa qo'shadi. Ijtimoiy makonda integratsiya turli sabablarga ko'ra sodir bo'lmasligi mumkin, natijada inson o'z qobiliyatlarini to'liq amalga oshira olmaydi. Asosiysi, shaxsning ichki fazilatlari bo'lib, uni jamiyatga moslashishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga majbur qiladi, so'ngra uning kognitiv va hissiy jihatdan yangi yashash sharoitlariga qo'shiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. E. G'oziev. Umumiy psixologiya. Darslik. Toshkent "Universitet" 2006
2. M.G. Davletshin, S.M. To'ychiyeva. Umumiy psixologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent 2002
3. Давлетшин М.Г, Дўсмұхамедова Ш. ва бошқ, Ёш даврлари ва педагогик психология, Тошкент, 2007.
4. O.U. Avlayev, S.H.R. Samarova, S.R. Mirzayeva — Psixologiya nazariyasi va tarixi Fan ziyosi nashriyoti, 2022

INTELLEKT UMUMIY VA MAXSUS PSIXOLOGIYADA PSIXODIAGNOSTIK TADQIQOT OB'EKTI SIFATIDA

Ravshanova Xanifa Akmaljon qizi
Toshkent Pediatriya tibbiyot institute
"Ijtimoiy fanlar, pedagogika va psixologiya"
kafedrası o'qıtuvchısı
ravshanovaxanifa3@gmail.com

"Intellect" tushunchasi psixologik ilmiy kategoriya sifatida chet el testologiyasi doirasida yuz yildan ko'proq vaqt oldin shakllangan. Shu munosabat bilan, testologik yondashuvga muvofiq xorijiy psixologlarning inson intellekti muammosiga bag'ishlangan ko'plab ishlari olib borildi.

Rus psixologiyada aqliy qobiliyatlarni aniqlash usullari g'arbdagi kabi mashhur bo'lmagan. 20-asrning o'rtalarida yetakchi rus psixologlar L.S. Vigotskiy va uning sheriklarining bir qator qoidalariga asoslanib, rivojlanish buzilishlarini tashxislashda integratsiyalashgan yondashuvni amaliyotga joriy etishni asoslab, psixodiagnostikaning asosiy tamoyillarini ishlab chiqdilar. Bu bolani har tomonlama o'rganish, bolaning yosh xususiyatlarini va uning rivojlanish shartlarini hisobga olgan